

Tamara Jernić
Akademija umetnosti Univerziteta u Novom Sadu
tamaraindjic@gmail.com

OTKRIVANJE LJUDSKOG POTENCIJALA – DALKROZOVA EURITMIKA

*Istraživanje discipline euritmike u svetlu teorija višestrukih inteligencija po
Huardu Gardneru i socio-kognitivnog pristupa Brit-Mari Bart*

(Autor: Mary Brice, *The unfolding human potential. An exploration of the teaching of Euritmics.*

In the light of the theory of Multiple Intelligences of Howard Gardner and the Socio-Cognitive approach of Britt-Mari Barth, Editions Papillon: Suisse, Institute Jaques Dalcroze, Geneva 2002 & Institute Superieur de Pedagogie, Paris 2004, 154 str.)

Meri Bris je australijska edukatorica, pijanistkinja, harfistkinja i violinistkinja. Nakon dvadeset godina pedagoškog iskustva počela je da studira na Institutu Dalkroz u Ženevi stekavši licence i diplome za različite nivoe predavača, gde će potom i sama postati jedna od njih. Ova publikacija se sastoji iz šest poglavlja: Šta je višestruka inteligencija?; Pedagoške posledice teorije višestrukih inteligencija; Metodologija Dalkrozove euritmike; Slike i zamišljanja; Razvijanje inteligencije; Zaključna razmatranja.

U knjizi autorka nastoji da postavi euritmiku u edukativni kontekst i da opiše i analizira Dalkroz metodologiju u svetlu drugih psiholoških i pedagoških teorija kako bi se najbolje razumela priroda euritmike, ali i elementi koji doprinose njenom značaju i učinkovitosti. Iz tog razloga se opredelila za alternativni koncept, pri čemu su joj bazična polazišta bila teorija višestrukih inteligencija Huarda Gardnera (Howard Gardner)¹ i socio-kognitivni pristup Brit-Mari Bart (Britt-Mari Barth)².

Na početku studije autorka ističe da je više od dvadeset godina zanimaju proučavanja Huarda Gardnera i navodi da su je rezultati ličnog višegodišnjeg

---

1 Huard Gardner američki kognitivni psiholog i autor. Najpoznatiji je po teoriji višestruke inteligencije, koja je prvobitno predstavljena u njegovoj knjizi *Okviri mišljenja: teorija višestruke inteligencije* (Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences, 1983). Izvor: <https://www.britannica.com/biography/Howard-Gardner> (pristupljeno 10. 07. 2022).

2 Britt-Mari Barth je profesorka emerita na institutu Superior de Pedagogie u okviru Katoličkog univerziteta u Parizu. Bila je gostujući naučnik na Univerzitetu Harvard 1993–94, zatim na Katoličkom univerzitetu u Luvenu u Belgiji 1999–2000. i na Katoličkom univerzitetu u Angersu u Francuskoj. Autorka je dva kapitalna dela: *Učenje apstrakcije* (L'apprentissage de l'abstraction, 1987); *Razumeti šta deca razumeju: struktura znanja i njegovo oblikovanje: problem prenosa znanja* (Le Savoir en Construction, 1993). Izvor: <http://www.bmbarth.com/bibliography.ht> (pristupljeno 10. 07. 2022).

istraživanja i eksperimentisanja u radu sa decom uverili u nužnost pronalazjenja novih nastavnih metoda koje bi podsticale učenike da svojim ličnim angažovanjem i intelektualnim radom postanu odgovorni za sopstveno učenje. Dakle, istraživala je načine i metode uz pomoć kojih bi učenici mogli doživeti zadovoljstvo učenja, a jedna od tehnika koje je koristila jeste primena Dalkrozove euritmike na časovima muzičke kulture. Prema njenim rečima, upotreba euritmike na časovima rezultirala je promenom odnosa učenika prema nastavnom predmetu jer su, nakon određenog broja njenih predavanja, muzičkoj kulturi pristupali sa velikim poštovanjem, a primećen je i porast uspeha učenika na drugim predmetima. Meri Bris navodi da su se deca izuzetno radovala času muzičke kulture i bivala razočarana kada bi se čas završio. Nakon prve stečene licence na Institutu u Ženevi autorka je počela da traži teorijske strukture kojima bi mogla objasniti efikasnosti euritmike. Teorija višestrukih inteligencija prema Huardu Gardneru i paralelni socio-kognitivni pristup Brit-Mari Bart, upotpunili su tezu koju je Meri Bris smestila u praktični kontekst nastave i učenja euritmike. Ova studija započeta je anketiranjem nastavnika, stručnih saradnika, roditelja i dece na Institutu Dalkroz u Ženevi. Prvobitna želja autorka bila je da spozna da li su njena sopstvena iskustva o euritmici odgovarala i bila učinkovita drugima. Želela je da shvati uticaj euritmike na muzičko obrazovanje i na ljudski razvoj ličnosti, pa potom da utvrdi postoje li dobrobiti primene euritmike i izvan časova muzičke kulture. Cilj istraživanja trebalo je da odgovori na pitanje: Odakle dolazi uspešna pedagogija?

Meri Bris, naime, u knjizi predstavlja potencijalna rešenja u pedagogiji koja bi angažovala intelektualne, fizičke i emocionalne kapacitete učenika oslanjajući se na one urođene i na one koji nisu evidentni. Ona veruje u ideju da se moć euritmike ne zasniva samo na angažovanju višestrukih inteligencija učenika već podjednako i na njihovoj težnji za učenjem. S tim u vezi ona tvrdi da bi Dalkrozova euritmika istovremeno bila neprocenjiv resurs i bogat alat za muzičko obrazovanje.

Teorijom višestrukih inteligencija prema Huardu Gardneru autorka se bavi u prvom poglavlju. Ova paradigma prepoznaje širok spektar intelektualnih kompetencija koje ljudsko biće koristi za rešavanje problema. Navedene kategorije inteligencije ne posmatraju se kroz prizmu hijerarhije, od kojih bi u zapadnoj kulturi najprestižnija bila logičko-matematička inteligencija. U svakom slučaju, ona navodi da uvek postoji više od jednog oblika inteligencije potrebnih za bilo koju aktivnost ili zadatak, ali isto tako i jedna vrsta inteligencije može biti aktivna u nekoliko različitih oblasti. Teorija Huarda Gardnera konkretno objašnjava i potvrđuje ljudski napor i apeluje na postojeće razlike među ljudima. Ovaj višedimenzionalni pogled na ljudski duh otvara put za razvoj svih kapaciteta pojedinca. Gardnerov konceptualni psihološki okvir prezentuje funkcionisanje mozga na najmanje sedam različitih načina (logičko-matematički; lingvistički; muzički; prostorno-vizuelni; kinetički; intrapersonalni; interpersonalni). Opažanje različitosti u učenju i u sticanju znanja ima pedagoške posledice koje bi, po Gardneru, omogućile da se kod nastavnika prošire mogućnosti pristupa i shvatanja razmišljanja učenika.

Drugo poglavlje nam predstavlja pogled Meri Bris na pedagoške posledice tokom primene teorije višestrukih inteligencija u nastavi. Ona navodi da je zadatak nastavnika da podstiče i ceni bogatstvo i raznovrsnost mišljenja među učenicima

kako bi „otvorio vrata“ ka postignućima za sve učenike. Ona dodaje da korišćenje različitih pristupa i materijala u radu sa učenicima omogućava angažovanje njihovih najdominatnijih inteligencija, kao i delovanje onih koje su razvijene u manjoj meri. U tom slučaju nastavnik bi trebalo da prepozna profile inteligencija svojih učenika i da znanje učini dostupnim svakom učeniku spram njegovih potencijala. Pristup pri podučavanju, po stavovima Brit-Mari Bart, predstavlja čin sudelovanja u kojem je nastavnik posrednik između učenika i znanja.³ Idealni nastavnik trebalo bi da, pored navedenog, i sam poseduje kompetencije i prakse koje želi da razvija kod učenika i snosi odgovornost za prijatno i podsticajno okruženje u kojem je moguć napredak svakog učenika. Konačno, autorka smatra da bi evaluacija gradiva trebalo da bude strukturisana na takav način da se svaki učenik prema predmetu koji izučava ophodi sa određenim poštovanjem. Prema tome, rezimiranje gradiva trebalo bi da se odigrava toliko često koliko je potrebno da bi ga učenici doživeli prirodno i komotno kao regularni i očekivani element svakog učenja. Ovaj koncept evaluacije ilustruje socio-kognitivni pristup i stimuliše momenat samovrednovanja, što je posebno važno jer uključuje mentalne procese percipcije, poređenja, zaključivanja, verifikacije i apstrakcije.

U okviru trećeg poglavlja – Metodologija Dalkrozove euritmike, autorka prikazuje analizu učenja euritmike prateći razvojne faze: fizički osećaj / proživljeno iskustvo, sticanje svesti, analizu i asimilaciju. Njena analiza se u velikoj meri oslanja na konceptualni pedagoški okvir Brit-Mari Bart. Metodologija euritmike je, prema mišljenju Meri Bris, verodostojna za učenike u toku procesa učenja jer u svakom trenutku učenici razumeju šta je njihov zadatak, a tokom nastave im je dostupna određena vrsta pomoći nastavnika koju mogu da koriste kako bi olakšali postizanje ličnog uspeha. Poenta u nastavi euritmike jeste da su nastavnik i učenici partneri u zajedničkom poduhvatu, pri čemu je uloga nastavnika apsolutno u službi učenika jer nastavnik, na osnovu svoje stručnosti, učenicima pruža šansu da konstruišu svoje ideje i misli. Euritmika je metoda zasnovana na obrisima interakcije i participacije, a rezultati su vidljivi odmah, i to kroz dela, odnosno praktičan deo nastave. Čin apstrakcije ima svoju potkrepu u proživljenom iskustvu. Zahvaljujući slikama, pričama i vežbama učenik se uključuje u učenje sa dozom poverenja prema nastavniku i predmetu, jer učenici imaju priliku da razviju sklonosti u oblastima u kojima su manje kompetentni ili imaju „smanjene urođene potencijale“. Ovakva vrsta pedagogije angažuje učenike sa njihovim realnim sposobnostima. Učenička sloboda u traženju odgovora i pronalaženje sopstvenih mogućnosti istraživanja podstaknuta je činjenicom da ne postoji opcija kažnjavanja za greške. U redovnoj praksi imitiranja drugih, što je prepoznato kao omiljena aktivnost na času, proširuje se učeničko polje mašte i otkrivaju im se nove veštine. U navedenoj delatnosti oni koriste mentalne operacije kao što su posmatranje, opažanje, poređenje, tumačenje i zaključivanje. Različite faze procesa podučavanja euritmike angažuju intelektualne, fizičke i čulne kapacitete učenika i održavaju kontinuiranu komunikaciju između aspraktnog koncepta i njegove konkretne realizacije.

---

3 Hilbert Majer (Hilbert Meyer) i Volfgang Klafki (Wolfgang Klafki) na temu didaktički trougao.

Autorka navodi da muzika, kao konstruktivni činilac metode euritmike, apeluje na emocije jer sugerise, vodi, inspirise i predstavlja sponu između instiktivnog i apstraktnog. Tonovi, boje, ritmovi, agogičke nijanse, pauze, akcenti, tempo, i ostali fizički i dinamički fenomeni zvuka nametnuti su i oblikovani snagom stvaralačke misli. U eurtimici, prema rečima Meri Bris, ljudsko telo je glavni instrument.

Takođe, treba napomenuti da Meri Bris smatra da pomoću metode učenja kao što je euritmika svako može istrenirati svoj sluh. Prilikom svrstavanja euritmike u kontekst obrazovanja ona smatra da se u okviru pomenute tehnike nameću visoki standardi nastave i učenja. Odgovor uspešne pedagogije eurtimike autorka upravo pronalazi u navedenim teorijskim okvirima: psihološki (višestruke inteligencije Huarda Gardnera) i pedagoški (socio-kognitivni pristup posredovanja prema Brit-Mari Bart). Autorka prepoznaje jasnu koherentnost između stavova Huarda Gardnera i vizije nastave i učenja Brit-Meri Bart, te na osnovu toga u završnim razmatranjima izvodi teze o elementima koji označavaju euritmiku kao relevantnu i plodonosnu metodu.

U zaključku knjige, između ostalog, čitaocima se objašnjava ideja da euritmika eksploatiše ono što je najprirodnije i najosnovije za ljudsku ličnost: fizičko telo i sposobnost njegovog kretanja. Autorka nas usmerava da shvatimo euritmiku i na način na koji ona privileguje komunikaciju između tela i uma ukazujući nam na to da bi sekvencijalni motorički razvoj dece mogao biti neophodan za njihov kognitivni razvoj.

Naposletku, Meri Bris postavlja pitanje: Može li se postati dobar muzičar bez razvijene kinestetičke inteligencije, odnosno može li detetu biti narušeno muzičko obrazovanje na času euritmike ukoliko je ono po svojoj prirodi nespretno i nekoordinisano u fizičkom kretanju? Doživljavajući muziku kao izuzetno moćnu komponentu euritmike, ako ne i najdominantniju, Meri Bris istovremeno odgovara da muziku možemo raščlaniti i maksimalno je prilagoditi potencijalima učenika. Nakon toga, ona je uverena da će dete samostalno spoznati trenutak kada se njegov korak „stapa“ sa muzikom – „u trenutku kada se 'poklapaju' fizički pokreti sa muzičkom pratnjom nespretnost deteta jenjava“.

Shvatajući da se metodologija euritmike zalaže za vrednosti fizičkog iskustva i intuitivnog i čulnog učenja, Meri Bris smelo zastupa mišljenje da se u Dalkrozovoj euritmici kriju konstruktivni činioци i stimulansi za celokupno sazrevanje učenika, pa čak i čoveka kao individue.